

характеру, утвердження нового авторитету країн-гарантів у сфері екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
2. Косолапов Н. Безопасность международная, национальная, глобальная: взаимодополняемость или противоречивость / Н. Косолапов //Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 9. – С. 3-13.
3. Кулагин В. Глобальная и мировая безопасность / В. Кулагин //Международные процессы. – 2007. – №2. – С. 38-51.
4. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України. //Парахонський Б.О., Яворська Г.М., Резнікова О.А.; за заг. ред. К.А. Кононенка – К.: НІСД, 2013. – 64 с.
5. Асиметрія міжнародних відносин / за ред. Г.М. Перепелиці, О.М. Субтельного. – К.: Вид. дім "Стилос", 2005. – 555 с.
6. Ефременко Д. Влияние крупного бизнеса на теорию и практику глобальной экологической политики /Д. Ефременко //Мировая экономика и международные отношения. – 2008. – №11. – С. 61-68.
7. Костин В.И. Экополитология и глобалистика: Учебное пособие / А.И. Костин. – М.: Аспект Пресс, 2005. – С. 141-142.

А. Бохан, канд. экон. наук, доц.

Киевский национальный торгово-экономический университет, Киев

ГЛОБАЛЬНЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ДОМИНАНТАХ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПАРТНЕРСТВА

В статье рассмотрены актуальные вопросы развития стратегического партнерства с учетом приоритетов экологической безопасности, которая может быть определяющей и интегрирующей для всех стран мира в условиях проявлений вызовов и угроз глобализации.

Ключевые слова: глобализация, экономическое пространство, экологическая безопасность, экологическая ответственность, стратегическое партнерство, геополитическая конфигурация.

A. Bokhan, PhD in Economics, Associated Professor
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

GLOBAL DIMENSIONS OF ECOLOGICAL SECURITY IN DOMINANT STRATEGIC PARTNERSHIP

In the articles considered pressing questions of development of strategic partnership are taking into account priorities of ecological security that appears qualificatory and integrating for the countries of the world at the terms of display of calls and threats of globalization. The expediency of forming a joint environmental responsibility and market pragmatism in foreign policy of the countries of the world. Defined trends of strengthening ecological conflicts in the regions of the world because of the acute shortage of natural and energy resources, disproportions in distribution and irrational consumption. It is proved that the capacity for sustained leadership will be the countries who will testify capacity up to new forms of strategic partnership on the principles of ecological security, economic decisions considering interests and competitive aspirations for joint protection of the future of mankind. It is vitally necessary given the complexity of the influence of the parameters of the international system of ecological security in the economic, political and social transformation in society.

Keywords: globalization, economic space, ecological security, ecological responsibility, strategic partnership, geopolitical configuration.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2014; 160: 9-13

УДК 339.977

JEL F 420 + F 200

О. Гаврилюк, д-р экон. наук, проф.
Науково-дослідний фінансовий інститут
Державної навчально-наукової установи
"Академія фінансового управління"

ГЛОБАЛЬНІ РИЗИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Висвітлені новітні тенденції й загрози глобального й національного розвитку, розкрито й поглиблено зміст категорії "ризик", ідентифіковано головні різновиди глобальних ризиків та обґрунтовано інструменти/рекомендації щодо їх мінімізації.

Ключові слова: загрози, ризики, глобальні ризики, фінансова криза, фінансові ризики, мінімізація ризиків.

Постановка проблеми. Не дивлячись на певний прогрес у подоланні низки проблем, у розвитку глобального господарства все ще констатується невизначеність, яка в будь-який момент здатна погіршити поточні тенденції й активувати початок масштабної рецесії. В економіці України також присутні фактори, що стають на заваді стабілізації й можуть привести до небажаних наслідків. В умовах глобалізації складні системи з безліччю зворотних зв'язків і випадкові хаотичні системи з конкуруючими силами зазвичай не прогнозовані. Синергетика не володіє достатнім рівнем передбачення, тому специфічний глобальний ризик складає підвищення рівня міждержавної економічної інтеграції, спільна промислова діяльність і, відповідно, взаємозалежність від кризових ситуацій. Унаслідок необхідності враху-

8. Пискулова Н. Развитие мировой экономики: экологический вектор / Н. Пискулова // Мировая экономика и международные отношения. – 2010. – №12. – С. 28-37.

9. "The Partnership Principle. New Forms of Governance in the 21st Century". Alfred Herrhausen Society for International Dialogue. Archetype Publications. London. 2005.

10. Інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://www.iiss.org>.

11. Kissinger Henry A. The chance for a new world order / Kissinger Henry A. // The International Herald Tribune. – 2009. – January 12. – P. 12-14.

12. Рифкин Д. Если нефти больше нет... Кто возглавит мировую энергетическую революцию? /Дж. Рифкин; пер. с англ. М. Штернгарца. – М.: ИД "Секрет фирмы", 2006. – 416 с.

13. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух / Гор Альберт, переклад з англ.: ВГО "Україна. Порядок денний на XXI століття" та Інститут сталого розвитку. – К.: Інтелсфера, 2001. – С. 240.

14. Інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://www.rolandberger.com/news>.

15. Герасимчук В. Стратегічне партнерство: принципи, інструментарій, ефективність. Інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://economy.kpi.ua>.

16. Україна перевиконала вимоги Кіотського протоколу щодо викидів вуглекислого газу Інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://tyzhden.ua>.

Надійшла до редколегії 15.05.14

вання великої кількості відомих і невідомих параметрів та їх взаємозалежності, а також розгляду альтернативних шляхів розвитку довгостроковий прогноз якісно-кількісних подій і процесів на тривалий період часу не може бути достатньо достовірним. Однак можливість проведення об'єктивного аналізу глобальних геополітичних, економічних і фінансових процесів і тенденцій їх змін цілком реальна й потребує ідентифікації поточних і перспективних проблем з обґрунтуванням інструментів їх вирішення. Забезпечення стійкості держави до зовнішніх ризиків вимагає постійного моніторингу й прогнозування світових процесів з використанням економічних важелів оперативного реагування для запобігання негативних наслідків. Усе це пов'язано з розкриттям найважливіших глобальних ризиків у цілому й для України, зокрема, із

формулюванням рекомендації з оперативного реагування та розробки подальшої економічної стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. У сучасній економічній науці, як і в практичній діяльності, теорія ризиків грає системоутворюючу роль. Питання ідентифікації, систематизації, аналізу, кількісної оцінки та управління ризиками займають важливе місце як на теоретичному рівні, так і в системі економічної освіти й реального функціонування агентів економіки. Загрози й ризики безпеки на глобальному, регіональному та національному рівнях закономірно стали предметом дослідження багатьох наук. Питання забезпечення стійкості й керованості глобальним розвитком розвинуті в працях М.Елброу й К.Бредфорда [1], Ч.Кеглі [2] та М.Шоу (США) [3]. Глобального характеру набуває проблема управління ризиками безпеки, особливістю осмислення якої визначаються основними концептуальними підходами до розуміння глобальної економіки та негативних наслідків глобалізації, чому присвячені дослідження російських фахівців В.Калужного [4], В.Коновалова [5], В.Лукіна й Т.Мусієнко [6].

Світова фінансова криза закономірно посилила увагу до фінансових аспектів глобалізації. Важливість дослідження політичних процесів фінансової глобалізації визнається не тільки представниками сучасної економічної та політичної науки, а й видатними аналітиками в галузі управління сучасної фінансової інфраструктурою. Об'єднання зусиль університетських центрів та аналітичних центрів, створених на базі інститутів фінансової інфраструктури з метою розробки ефективних стратегій і технологій запобігання ризиків формування глобальної мережі фінансування міжнародного тероризму стало особливістю сучасного аналізу ризиків фінансової глобалізації та її зв'язку з транснаціональним тероризмом. Вченими розробляється проблематика визначення ефективних стратегій фінансової політики (А.Ашраф, США) [7]. Відповідними стратегіями передбачається: встановлення міжнародних стандартів щодо запобігання використанню світової фінансової інфраструктури в терористичних цілях; розвиток міжнародного співробітництва у цій сфері; створення нової парадигми, що дозволяє висувати інноваційні концепції, програми і технології регулювання та контролю фінансової діяльності в умовах глобалізації з метою запобігання криміналізації фінансової діяльності та її зв'язку з міжнародним тероризмом.

Динаміка світової економічної системи засвідчує, що в загальній сукупності економічних, політичних, соціальних і культурних змін, що відбуваються в епоху глобалізації, саме економічна глобалізація стає значущим фактором сучасного розвитку. Залишається предметом наукової дискусії теза про зв'язок глобалізації та зростання конфліктів, насильства і терору в сучасному світі [8].

Як пріоритети глобальної політики в контексті сучасного розвитку Е.Хейвуд (США) особливо виділяє ризики, що пов'язані, по-перше, з глобальними трансформаціями в сферах економіки, соціального і національного розвитку, і насамперед у сфері управління, по-друге, зі зміною самого світоустрою і переходом до нового світового порядку, в рамках якого оцінюється реальність загрози цивілізаційних конфліктів, погроз, зумовлених розповсюдженням зброї масового знищення і тероризму, по-третє, з проблемою глобальної справедливості та відповідними ризиками поширення бідності, нерівності, втрати перспективи розвитку, порушення прав людини і принципів демократії, гендерної нерівності та нерівності у сфері екології. Перспективи сучасної глобальної політики зв'язуються з пошуком оптимальної моделі глобального управління, що включає сфери міжнародних відносин і насамперед ООН, світової еко-

номіки, міжнародного права та глобальної політики, міжрегіональної інтеграції [9]. Рекомендації та обґрунтування можливостей мінімізації ризиків посткризового функціонування фінансового сектора містяться в публікаціях С.Гасанова та О.Гаврилюка (Україна) [10].

Однак швидкоплинність виникнення нових видів ризиків і загроз об'єктивізує необхідність доповнення й конкретизації їх різновидів з обґрунтуванням засобів подолання/мінімізації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У найближчі роки розвиток світової економіки будуть визначати ряд ключових тенденцій, таких як: глобальна фінансова криза та її наслідки, зокрема, економічні й фінансові ризики в Єврозоні (незважаючи на ослаблення загрози колапсу, європейські економіки, як і раніше, лишаються нестабільними – із незначними темпами зростання ВВП, анемічною економікою й не вирішеною проблемою конкурентоспроможності; специфіка ситуації полягає ще й у тому, що при наявності у компанії достатньої кількості коштів останні не спрямовуються на капітальні видатки у зв'язку з відсутністю попиту); уповільнення росту економіки Китаю, що приведе до зміни самої економічної моделі країни; загострення міжнародної конкуренції, істотне підвищення швидкості соціально-економічних трансформацій і темпів розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, мілітаристська політика й експансія Росії. Ключовими факторами ("драйверами") глобальних змін виступатимуть: демографія, природні ресурси і довкілля, наука і технологія, національне та глобальне управління, наявні й майбутні конфлікти, нові учасники глобального простору; суверенні проблеми державності; трансформація міжнародного тероризму з окресленням сценаріїв подальшої динаміки.

Складність і багатогранність сучасного світу обумовлюють необхідність розробки нових підходів до оцінки становища країн і побудови стратегій їх розвитку з урахуванням інтересів кожної й світу в цілому. А забезпечення стійкості держави до зовнішніх ризиків потребує постійного моніторингу й прогнозування світових процесів з використанням економічних інструментів оперативного реагування для запобігання негативних наслідків. Це пов'язано з конкретизацією суті й проявів новітніх загроз і ризиків й аргументації їх подолання на глобальному й національному рівнях з екстраполяцією результатів до реалій України.

Мета статті полягає у висвітленні ряду новітніх тенденцій і загроз глобального й національного розвитку, розкритті й поглибленні сутності категорії "ризик", ідентифікації головних різновидів глобальних ризиків та обґрунтування інструментів/рекомендацій щодо їх мінімізації.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток глобальної економіки постійно співвідноситься з ризиками, що не випадково, економіка як суспільний інститут постійно індукує їх нові види. Поєднання факторів залежно від ризиків результатів економічної діяльності економічних агентів, з одного боку, і можливості передбачення та управління ризиками, з іншого, формує першорядну практичну значимість даного напрямку досліджень глобальної економіки. Тому вкрай актуалізується вивчення ризиків та їх введення в науковий апарат. Перелік сучасних глобальних ризиків вельми масштабний, а швидкоплинність ситуацій вимагає адекватного використання широкої гами нестандартних інструментів. До сучасних глобальних ризиків можна віднести неконтрольоване збільшення кількості населення; відсталість соціально-економічного та культурного розвитку багатьох країн; проблеми освіти (триваюче абсолютне збільшення чисельності неграмотних); спорадичне

зростання міст; відставання розвитку систем охорони здоров'я та масове поширення ряду хвороб; невирішеність продовольчої проблеми; скорочення невідновлюваних природних ресурсів; проведення військових операцій та існування військової загрози. Макроекономічні проблеми, тіньова економіка й ресурсні обмеження зростання складають інші основні загрози.

Бачення ситуації у світі з її глобальними ризиками три роки тому і нині значно різняться: ризики зростають по всім критеріям – економічному, геополітичному, екологічному, соціальному й технологічному, за ступенем впливу, ступенем ймовірності та перспективами. Боргові й бюджетні кризи спричинили істотне скорочення доходів і життєвого рівня населення багатьох країн, позбавивши їхні економіки гнучкості, а молодше покоління вибору. Існує серйозна загроза підриву становища і чисельності середнього класу у результаті наростаючого майнового розриву. Високий рівень безробіття серед молоді підриває довіру до уряду й позбавляє суспільства головної опори для довгострокового розвитку. Поточна бюджетна політика більшості економічно розвинених країн, як і раніше, є нестабільною. Криза державних фінансів генерувала необхідність скорочення видатків. І хоча в багатьох країнах їх удалося взяти під контроль, проте проблема розриву між видатками й доходами усе ще залишається не вирішеною.

Як економічна категорія ризик являє собою ступінь невизначеності й конфліктності дій, у результаті чого може відбутися або не відбутися певна подія. Умови, які визначають наявність будь-якого ризику, вважаються ризиковими обставинами. В даний час останні набули такої значущості, що ризик виступає в якості однієї з характеристик особливої стадії індустріального суспільства. Аналіз ризиків – процес комплексної оцінки захищеності системи з переходом до кількісних або якісних показників ризиків. Управління ризиками означає процес систематичної ідентифікації та мінімізації ризиків, які можуть впливати на систему. Результати аналізу використовуються при виборі засобів захисту, оцінці ефективності існуючих і проєктованих систем безпеки. Але поки що суб'єкти стратегічного впливу не спроможні впоратися із виникаючими ситуаціями.

Потенційний ризик забезпеченню глобальної стабільності складає фінансовий сектор. Хронічні фіскальні дисбаланси в якості одного з ключових ризиків в економічній сфері ґрунтовно пов'язані з економічними ризиками, що виникають внаслідок основного системного – фінансової кризи – ризику, що включає крах світових фінансових і банківських інститутів, а також валютної системи. Даний ризик також у значній мірі кореспондується з ризиком провалу глобальної взаємодії, неадекватного вирішення проблем старіння населення й рядом геополітичних та соціальних ризиків.

Боротьба з глобальною фінансовою кризою та її наслідками внесла суттєві корективи в макроекономічну світову ситуацію. Задля пом'якшення кризових наслідків уряду переважною більшістю країн здійснили безпрецедентні фіскальні та монетарні кроки. Однак нині масштабні фінансові вливання і стимули, які були введені в глобальну економіку, призвели до величезного бюджетного дефіциту державного боргу. Дедалі сильніше занепокоєння викликають макроекономічні дисбаланси між країнами. Дефіцитні економіки не спроможні накопичити кошти, сумірні з їхніми інвестиціями, в той час як країни з профіцитом не прагнуть нарощувати свої інвестиції, враховуючи високу норму заощадження в них.

Макроекономічна незбалансованість економіки, що породжена кризовими явищами, відбивається і на банківській сфері, викликаючи погіршення стану балансів

як клієнтів банків, так і самих банків. Посилення ролі грошових відносин призводить до того, що банки, як правило, самі провокують кризу. Найчастіше остання починається з надмірної кредитної експансії, що спричинює погіршення якості кредитних портфелів, завищення оцінки забезпечення позик, наростання рівня кредитного ризику.

Глобальні кризи конкретизувала проблеми й обмеження розвитку банківського сектора, причому це стосується практично всіх видів ризиків, починаючи від ризиків ліквідності, і закінчуючи проблемними кредитами. У комерційних банках ускладнилися проблеми з операційними ризиками, які безпосередньо не були пов'язані з фінансовими аспектами, але спричинені інституційною асиметрією інформації внаслідок ринкових струсів. Причинами банківських криз можуть виступати як циклічні фактори, так і фактори, які не викликані періодичними умовами виникнення. У фінансовій економіці наглядові органи розвинених країн цілком здатні контролювати спалахи кредитної активності й циклічні процеси в економіці за допомогою встановлення нормативів ліквідності, вимог до власного капіталу кредитних установ, застосування більш гнучких інструментів грошово-кредитного та валютного регулювання. Природне прагнення банків обійти встановлені обмеження генерувало появу деривативів та операцій сек'юритизації, але наглядові органи вчасно зрозуміли характеру і можливих наслідків цих нововведень.

З-поміж усіх видів банківських ризиків найбільше значення займають кредитні ризики. Водночас головною небезпекою на глобальному ринку для банківського ринку складає політичне втручання. Глобальна економічна криза засвідчила, що центробанки багатьох країн ладні на все для підтримки банків, незалежно від того, чи намагалися вони реально регулювати свої ризики, і що підтримку наперед отримували крупні банки, а не банки з наявними високорядними системами управління ризиками.

Формулювання статичного статочного переліку банківських ризиків вельми проблематичне, оскільки самі вони є породженням постійних змін, ускладнень і еволюції економічних відносин. Будь-який кінцевий перелік банківських ризиків породжує новий ризик – ризик неповної ідентифікації, що в свою чергу може спричинити зникнення оцінки наслідків сукупного ризику і його невірного розрахунку. Таким чином, класифікація банківських ризиків повинна враховувати можливість прояву їх нових різновидів і виникнення нових загроз.

Кожний комерційний банк, керуючись власними ризиками, резервує певний капітал під можливі втрати. Останній розподіляється за ризиками нерівномірно в силу того, що поява різних ризиків призводить різні наслідки. Управління ризиками банків можна визначити як систему організаційно-економічних заходів, що спрямовані на своєчасне виявлення, оцінку, попередження і контроль подій випадкового і непередбачуваного характеру. Воно також включає фінансування заходів щодо попередження й ліквідації негативних наслідків впливу ризиків банків на економічних агентів. Глобальна криза засвідчила, що вітчизняні банки опинилися в залежності не тільки від надходження зовнішніх інвестицій, а й недостатнього розвитку технологій оцінки ризиків, що потребує удосконалення.

Комерційні банки, які пережили кризу й випробували системні ризики, стали більше уваги приділяти таким елементам ризик-менеджменту, як стратегічне планування (з урахуванням очікуваних і несподіваних втрат, рентабельності активних продуктів, ліквідної позиції банку); оцінці ризиків кредитних продуктів (до й після їх запуску); процедурі та повноваженням щодо прийняття

кредитних рішень, а також встановленню лімітів на інші активні операції; управлінню ризиком ліквідності, операційним ризикам; комплексному підходу до розробки й регулярному проведенню стрес-тестування за всіма основними банківськими ризиками; розробці та реалізації регулярного моніторингу всіх основних банківських ризиків.

Підвищенню безпеки функціонування глобального фінансового ринку може забезпечити Рада фінансової стабільності – FSB (Financial Stability Board), що спеціально створена за безпосередньої участі "Великої двадцятки" – G20 з метою протидії фінансово-економічній кризі. Певна близькість цієї організації Базельському комітету особливо актуалізує версію Базеля-III, у якій міститься достатня кількість інновацій, що пов'язані з підвищенням здатності банківського сектора витримувати потрясіння, які виникають у результаті дисбалансів незалежно від джерела їх виникнення, тим самим знижуючи рівень ризику переміщення проблем з фінансового в реальний сектор економіки.

Ще один новітній ризик складає активне поширення віртуальних валют на кшталт біткоіна, які повністю не підконтрольні будь-якому державному регулятору, по яким відсутні забезпечення і юридично зобов'язані особи, у зв'язку із чим будь-яке використання цих фінансів носить спекулятивний і потенційно небезпечний характер, у т.ч. як інструмент відмивання коштів і фінансування тероризму. У даній площині заслуговує на увагу практика Росії й Китаю щодо заборони використання криптовалют, як потенційно небезпечного спекулятивного інструменту.

Як вже відзначалося, глобальній економіці останнього часу притаманна наростаюча нестабільність. Частота криз та їх дедалі деструктивний вплив на національні господарства супроводжуються виникненням нових політико-економічних загроз, які у т.ч. демонструють відверте ігнорування норм міжнародного права. Новітні ризики складають поширення націоналістичних ідей та конфронтаційної самоідентифікації, тренди конфліктності із застосуванням військової сили й загрози глобальній та регіональній безпеці. Дані положення можуть бути екстрапольовані до реалій України, насамперед у зв'язку з анексією Криму боку Росії. Інструментами протидії можуть стати відмова України від позаблокового статусу, активізація співпраці з НАТО й введення жорстких і дієвих санкцій з боку світової спільноти.

До основних зовнішніх ризиків України варто віднести: повільне відновлення розвитку світової економіки, ескалацію україно-російського конфлікту, розрив торгово-економічних зв'язків з Росією (та втрати її ринків), рецесія її економіки через введення санкцій з боку інших країн, подальше ускладнення зовнішньоекономічних відносин з країнами-членами Митного Союзу, згорання іноземними компаніями інвестиційних планів (або їх перенесення на майбутнє), масове дивестування капіталу через політичну нестабільність, дефіцит зовнішнього фінансування й збільшення вартості зовнішніх запозичень для українських корпорацій.

Основні внутрішні ризики включають: істотне підвищення цін на природний газ для підприємств і населення, збереження низької кредитної активності комерційних банків, негативні інфляційні очікування населення, посилення неплатоспроможності реального сектора економіки, девальваційних тенденцій на валютному ринку, погіршення ситуації на ринку праці, зростання дефіциту держбюджету, Пенсійного фонду, інших фондів державного соціального страхування і НАК "Нафтогаз України".

Проблема здійснення структурної модернізації в умовах наростання глобалізації складає головну фундаментальну тенденцію сьогодення й зовнішній виклик для економіки України, що породжує передумови для виникнення значних ризиків. На нашу думку, головними бізнес ризиками у найближчій перспективі будуть економічні. Серед них найбільший вплив на підприємницьку діяльність українських компаній чинитимуть цінові ризики, ризик ліквідності, процентний і валютний ризики, а також промислові та конкурентні ризики. В їх основі знаходяться небезпека рецесії, зростаючі ціни на мінеральну сировину та споживчі товари, що посилюються коливання курсів іноземних валют. Але найбільш яскравого прояву ці ризики набули у фінансовому секторі економіки.

Традиційну загрозу й небезпеку для глобального простору взагалі і економіки України, зокрема, складає сповільнення економічного розвитку й масштабна корпоративна заборгованість Китаю. Друга за обсягом виробництва економіка в світі є настільки залежною від експорту продукції, що навіть невелике відхилення її росту від прогнозних показників відбивається на темпах світової динаміки. Для України основні ризики у взаємовідносинах у даній площині пов'язані із скороченням можливості отримання дешевих кредитів, ненаданням китайських інвестицій на впровадження енергозберігаючих технологій, неможливістю розвитку (або продовження життєвого циклу) високих технологій у структуровизначальних галузях, невідкриттям величезного ринку Китаю для вітчизняних товарів.

Серйозний ризик для піднесення економіки України здатні скласти взаємини з МВФ, виконання вимог якого здатне стати на заваді реалізації стратегічних ініціатив для української влади. Це означає перебування країни у режимі виживання й неможливість самостійного планування проєктів через цілковиту залежність від фінансування фонду, на чинник співпраці з яким орієнтуються й всі міжнародні кредитори. Один із виходів полягає у наполегливому й послідовному одстоюванні національних інтересів й аргументації необхідності перегляду підходів до підвищення цін та інших вимог фонду.

Існує велика загроза посилення зовнішньої заборгованості: міжнародні кредити, надані нашій країні, вперто іменуються "допомогою", хоча фактично складають борги, які доведеться віддавати, та ще й з відсотками, що більше асоціюється не з допомогою, а відтягуванням банкрутства.

Напрочуд негативний чинник для України складає низький рівень компетенції й відповідальності державних чиновників за прийняття рішень і передачу своїх функцій в комерційні структури, головною метою яких, як прописано в їхніх статутах, є отримання прибутку. Це призводить до того, що інтереси держави, суспільства не тільки не враховуються, а й навіть суперечать їм. Наприклад, при розробці регламентуючих документів, які реформують економіку, господарські та правові відносини, основна увага приділяється правовим і юридичним питанням, а науково-обґрунтована експертиза ризиків і можливих загроз практично не здійснюється. Інтерес нових власників колишніх державних підприємств насамперед пов'язаний з максимальним отриманням прибутку і в найбільш стислий термін. Тому вони не здійснюють модернізацію та оновлення виробничого обладнання, залучають низькооплачуваних робітників з низькою кваліфікацією, відмовляються від соціального облаштування персоналу. Подолання даної ситуації може бути за умов реального забезпечення

прозорості діяльності бюрократичного апарату та посилення відповідальності за її наслідки.

Висновки. Резюмуючи, слід відзначити, що перед Україною постають вельми складні завдання.

При формулюванні стратегій у контексті озброєного протистояння з Росією не варто розраховувати, що від збоїв і, тим більше, зупинки підприємств у східному регіоні постраждають виключно самі східні області. Проблеми одного заводу неминуче спричинять масштабні негаразди у суміжників, через що існує реальна загроза припинення функціонування багатьох структур по всій країні. Крах промисловості Донбасу неминуче спричинить ланцюгову реакцію і колапс економіки усєї країни.

При негативному сценарії розвитку подій втрати економіки за підсумками року складуть не менше 10%, а при відсутності нормалізації відносин з Росією – істотно більше. Падіння економіки й політична нестабільність в свою чергу призведуть до зростання цін – прискоренню інфляції до 13% на рік. Зупинка підприємств загострить кризу: збільшиться число безробітних, знизяться доходи населення, ще більше підвищиться заборгованість по зарплатах, яка і без того перевищує 1 млрд грн. Особливо постраждають підприємства, які мають основний ринок збуту в РФ – в першу чергу виробники ядерних реакторів (продаж в РФ 100%), котлів для центрального опалення (84%), газогенераторів (94%), турбін (53%), запчастин для двигунів внутрішнього згоряння (77%), насосів (64%) і багато інших видів машинобудування.

Компенсація втрат від згорання відносин з Росією має бути здійснена за рахунок диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності, що буде вельми складним завданням. На ринках країн ЄС переважна більшість української продукції буде неконкурентоспроможною. Непростий бізнес-клімат Китаї, на якому досить просто здійснити придбання, але напрочуд важким є продаж, потребує не лише наявності ділових зв'язків, а й дозволу від ЦК КПК. Цікавим є ринок Африки, але його особливості потребують урахування прагнень до співпраці в кредит і без достатніх фінансових гарантій, а також неспроможності більшості країн розплатуватися за товари

у вільно конвертованій валюті з пропонуванням бартера. Латинська Америка вже давно залежить від США, що слід ураховувати при веденні переговорів.

Просування на ринки Азії є цілком реальним, однак займе тривалий час (принаймні 5-10 років), протягом якого закономірно об'єктивізується проблема виживання підприємств, які будуть зупинені у зв'язку з неможливістю постачати продукцію до Росії.

За умови успішної реалізації реформування економіки, мінімізація вищенаведених ризиків не буде проблематичною.

Список використаних джерел

1. Albrow M., Bradford C. I. Regionalism in Global Governance: Realigning Goals and Leadership with Cultures // Regionalisation and Global Governance: the Taming of Globalisation? / Ed. by Andrew F. Cooper, Christopher W. Hughes and Philippe De Lombaerde. New York : Routledge, – 2008. – P. 360–393.
2. Kegley Ch.W. The Global Future: a Brief Introduction to World Politics / Charles W. Kegley, Jr., Carnegie Council for Ethics in International Affairs, Gregory A. Raymond, Boise State University / Fifth edition. Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning, – 2014. – 368 p.
3. Show M. Theory of the Global State: Globality as an Unfinished Revolution. Oxford, New York : Cambridge University Press, – 2000. – 295 p.
4. Калужный В.Г. Глобализация и устойчивое развитие современного мира // Власть. – 2010. – № 2. – С. 49-52.
5. Коновалов В.Н. Глобальные конфликты: риски, проблемы, кризисы, угрозы // Конфликтология. – 2009. – №2. – С. 78-83.
6. Лукин В.Н., Мусиенко Т.В. Концепция рациональности и теория рационального выбора в контексте глобализации // Национальная безопасность и стратегическое планирование. – 2013. – № 4 (4). – С. 29-36.
7. Acharya A. Targeting Terrorist Financing: International Cooperation and New Regimes / Arabinda Acharya. London; New York: Routledge, 2009. – 241 p.
8. Moqhaddam F. The New Global Insecurity: How Terrorism, Environmental collapse, Economic Inequalities, and Resource Shortages are Changing our World / Fathali M. Moqhaddam. Santa Barbara, Calif.: Praeger Security International, 2010. – 199 p.
9. Heywood A. Global Politics / Andrew Heywood. Houndmills, Basingstoke Hampshire; New York: Palgrave Macmillan, 2011. – 560 p.
10. Гасанов С.С., Гаврилюк О.В. Обґрунтування можливостей мінімізації ризиків посткризового функціонування фінансового сектора // Наукові праці НДФІ. – 2013. – Вип. 3 (64). – С.3-14.

Надійшла до редколегії 22.06.14

О. Гаврилюк, д-р экон. наук, проф.
Научно-исследовательского финансового института
Государственной учебно-научной учреждения
"Академия финансового управления", Киев

ГЛОБАЛЬНЫЕ РИСКИ И ИНСТРУМЕНТЫ ИХ МИНИМИЗАЦИИ

Освещены новейшие тенденции и угрозы глобального и национального развития, раскрыто и углубленно содержание категории "риск", идентифицированы главные разновидности глобальных рисков и обоснованы инструменты / рекомендации по их минимизации.
Ключевые слова: угрозы, риски, глобальные риски, финансовый кризис, финансовые риски, минимизация рисков.

O. Havryliuk, Doctor of Sciences (Economics), Professor
Financial Research Institute of the Academy of Financial Management, Kyiv

GLOBAL RISKS AND INSTRUMENTS OF ITS MINIMIZATION

It is argued that economic globalization leads to the formation of macro-economic, political and other risks that are able to grow into global risks affecting, without exception, all national economies, creating a serious threat to national economic security. The emphasis is on the negative elements of a set of global risks, their development and minimize the possibility of using a number of tools. Ensuring firmness of the state to external risks demands continuous monitoring and forecasting of world processes and usage of economic instruments of rapid response for prevention of negative consequences. The essence of the category of "risk" is revealed and deepened. The global risks that can not affect the economic security of Ukraine is disclosed. It is shown that the emergence of these global risks has negative impact on the economic security of Ukraine.

Keywords: threats, risks, global risks, financial crisis, financial risks, risk minimization.